

Werken aan vaktaal

PLATFORM
Taalgericht
Vakonderwijs

Landelijke werkconferentie
Berghotel, Amersfoort, 2016

PLATFORM
Taalgericht
Vakonderwijs

Werken aan vaktaal

Wat kan het vak
Nederlands
bijdragen aan
kennis over taal bij
andere vakken?

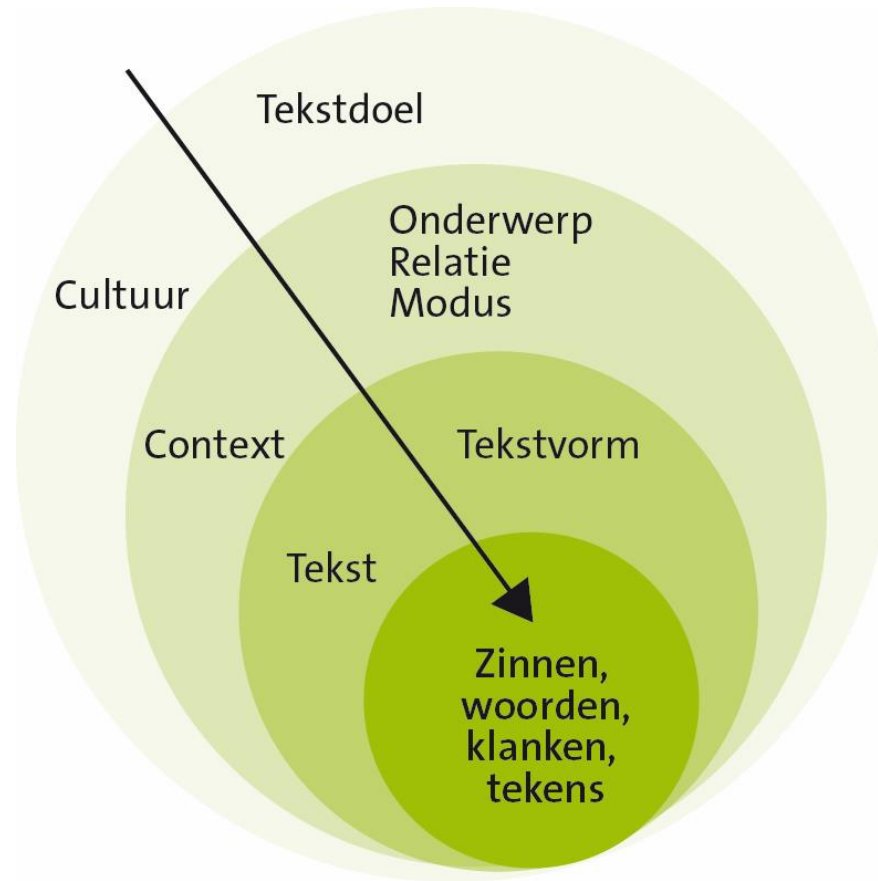
Bart van der Leeuw
Theun Meestringa

Landelijke werkconferentie
Berghotel, Amersfoort, 2016

Relevante kennis over taal

- Taal is een betekenissysteem.
- Hoe werkt taal?
- Hoe wordt in teksten betekenis gerealiseerd?
- Wat is het sociale doel (genre) van een tekst?
- Welke herkenbare stadia moet de spreker/schrijver doorlopen om dat doel te bereiken?
- Welke taalmiddelen worden daarbij ingezet?
- De context bepaalt (mede) de betekenis.

Een rationale voor kennis over taal

Vragen bij deze tekst:

WIE HEEFT BELLO GEZIEN?

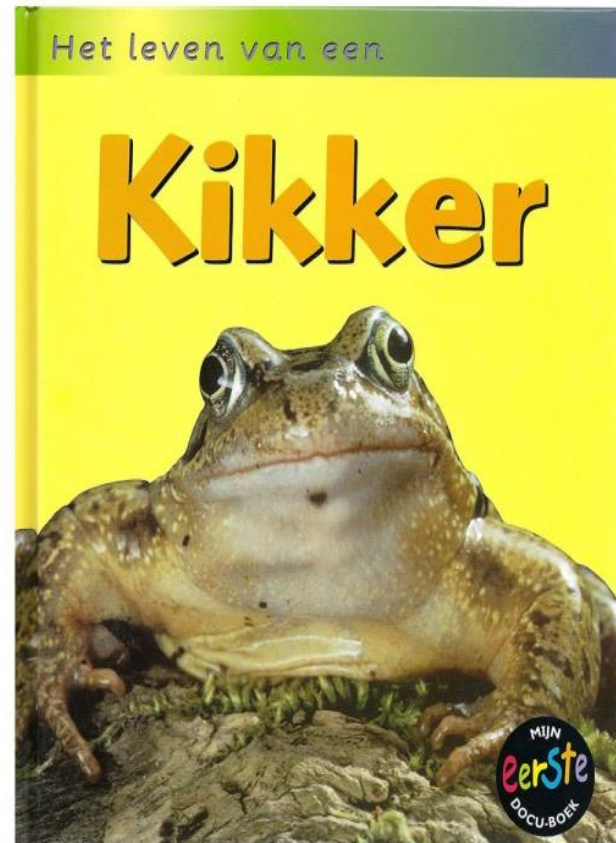
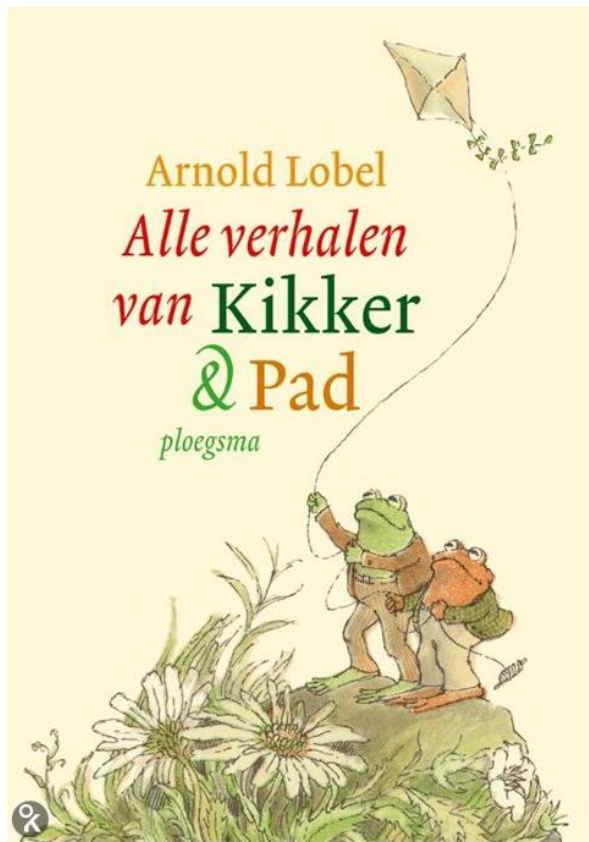
Onze lieve hond Bello is sinds 15 april vermist.

Hebt u hem gezien?

Bel a.u.b. Bart: 06 1234 5678

- Cultuur: mens en huisdier
- Tekstdoel: oproep/verzoek
- Sociale context: buurtgenoten
- Persoonlijke context: gezinsleden
- Inhoud: de hond Bello
- Relaties: de U-vorm
- Modus: afbeelding + tekst
- Tekstvorm: flyer
- (Vraag)zinnen
- (Werk)woorden: zien, missen, bellen

Betekenis is afhankelijk van context

Context bepaalt keuze taalmiddelen

Context bepaalt keuze taalmiddelen

Contexten op deze LWC

- Rekenen en wiskunde
- Bètavakken
- Mens- en maatschappijvakken
- CKV en Nederlands
- *Mackay / Keijzer & Smit*
- *Fries / van Norden / van Laar & Hotze / Visser*
- *Van Drie & Groenendijk / Honing & Wilschut / van de Leemkolk / Neering / van Driel & Westerhout*
- *Den Boer*

Kennis over teksttype / genre

- Geografische **vergelijking**
- Historisch (causale) **redenering**
- Scheikundig **redeneren**
- Feitelijk **verslag** bij zaakvakken
- **Betoog** over maatschappelijk vraagstuk
- **Recensie** bij CKV
- Negen **genres**
- *Van de Leemkolk*
- *Van Driel & Westerhout / Honing & Wilschut*
- *Fries / Visser*
- *Van Norden*
- *Neering*
- *Den Boer*
- *Decelle, Deveneyns & Spanjers*

Teksten en tekstvormen

- o **Brieven** met de duidelijke kop en staart
- o **Antwoorden** op redeneervragen
- o *Van Driel & Westerhout*
- o *Fries / Visser*

Brons is een legering van onder andere koper en tin. De atoomstraal is de afstand dat atomen elkaar nog aantrekken. Die van koper is lager dan die van tin. Dus tin is harder dan koper. Dus is de combinatie van tin en koper (= brons) harder dan koper.

Kennis over zinnen

Ik voorspel dat het stukje klei zal zinken, **omdat** ...

- Complexe **formuleringen**
- Opbouw van argumenten en toepassen van **vaktermen**
- **Argumenten** opschrijven m.b.v. het acroniem SEXI (State, Explain, Illustrate)
- Domeinspecifieke formuleringen
- *Van Laar, & Hotze*
- *Den Boer*
- *Van Driel & Westerhout*
- *Smit & Keijzer*

Het toch wel **droevige** verhaal wordt ondersteund door **rustige, instrumentale** muziek.

De zonnebloem groeit langzaam; de grafiek **stijgt geleidelijk**.

Kennis over woordgroepen

- **Starters** voor vergelijkingen
- *Van de Leemkolk*

- Ik heb daarbij gezien dat bij het onderwerp...
- Mijn conclusie luidt...

- **Chunks**, relaties in een conceptmap

- *Mackay*

- ...wordt geïdentificeerd door...
- ...snijden elkaar..
- ...is gelijk aan...

- Formuleringen in toetsvragen herkennen als **starter** voor een verklaring

- *Visser*

- Geef het verschil aan tussen...
- Leg uit waarom...
- Leg uit of...
- Beredeneer dat....

Kennis over woorden

- a) dagelijkse taal, b) schooltaal, c) vaktaal
- **Scharnierwoorden** voor oorzaak - gevolg
- **Signaalwoorden** voor vergelijking
- Causaliteit uitdrukken met
  - a) **structuurwoorden**,
  - b) **werkwoorden**,
  - c) **zelfstandig naamwoorden**

- a) klei, zwaarder
- b) vergelijking, bepalen, toename, patroon, aflezen
- c) volume, waarden, normen, voortplanting, territorium

- *Van Laar & Hotze / Smit & Keizer / Van Norden / Neering*

- *Visser*

omdat, doordat, nadat, daarom

- *Van de Leemkolk*

ook, en, daarentegen, maar, terwijl

- *Honing & Wilschut*

- a) omdat, waarom
- b) leiden tot, veroorzaken
- c) oorzaak, reden

Inventarisatie vaktermen Nederlands bij andere vakken

Tekstypen

- redeneren
- vergelijken
- verslaan

Contexten

- wiskunde
- aardrijkskunde
- vaktaal

Tekstvormen

- brief
- antwoord
- recensie

Zinnen

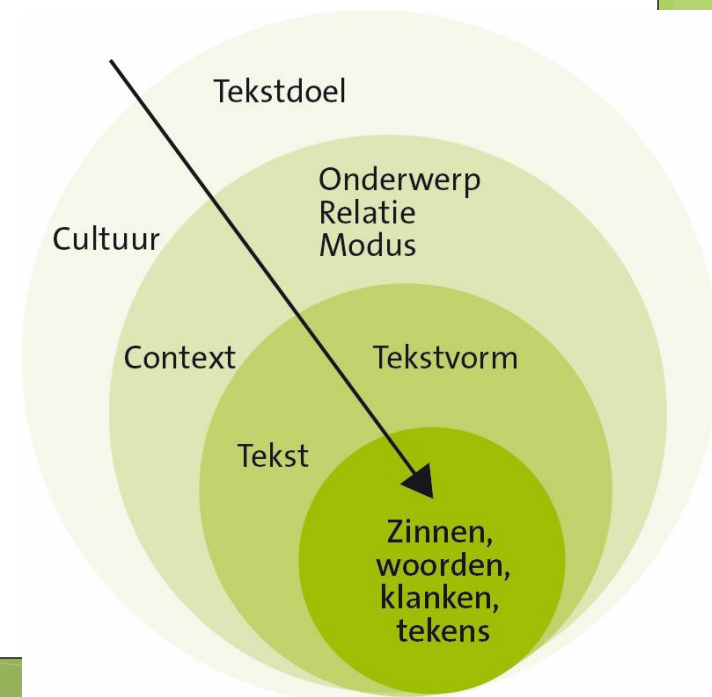
- formuleringen
- argumenten
- ...

Woordgroepen

- starters
- chunks
- ...

Woorden

- scharnierwoord
- werkwoord
- structuurwoord

Wat draagt het vak Nederlands bij?

- Focus op woord- en zinsniveau, niet op de hele tekst (c.q. de hele ui)
- Tekstvormen: focus op brieven, niet op verslagen en antwoorden op vragen
- Context/register: wel jongerentaal en straattaal, maar geen vaktaal
- Teksttypen: focus op betoog en respons, niet op redeneren, verklaren, vergelijken
- **Er is nog veel afstemming nodig**

Platform
Taalgericht
Vakonderwijs

Werken aan vaktaal

Bijdragen aan
de Landelijke Werkconferentie
Platform Taalgericht Vakonderwijs

Berghotel, Amersfoort
30 november 2016

Dank voor de
aandacht

b.vanderleeuw@slo.nl

t.meestringa@slo.nl